

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова приймальної комісії

В. С. Пономаренко

» 02.05.2019 2019р.

ПРОГРАМА

співбесіди
освітній ступінь «БАКАЛАВР»

на основі повної загальної середньої освіти

(для окремих категорій вступників, які згідно Умов прийому в 2019 році
мають право вступу за співбесідою)

Харків, 2019

Програма вступного іспиту з української мови і літератури

Пояснювальна записка

За основу програми вступного іспиту з української мови і літератури взята програма зовнішнього незалежного оцінювання, яка укладена на основі Програми вступного іспиту з української мови і літератури, розроблена з урахуванням чинних програм з української мови для 5-9 класів та програм для профільного навчання учнів 10-11 класів (наказ Міністерства освіти і науки України № 77 від 03.02.2016 р.).

Зважаючи на варіативність програм з української літератури для загальноосвітніх навчальних закладів, до програми вступного іспиту внесено персоналії письменників і художні твори, вивчення яких передбачено всіма чинними програмами й відображено в усіх підручниках, рекомендованих Міністерством освіти і науки України.

Матеріал програми вступного іспиту розподілено за такими розділами: «Українська мова» («Фонетика. Графіка», «Лексикологія. Фразеологія», «Будова слова. Словотвір», «Морфологія», «Синтаксис», «Стилістика», «Орфоепія», «Орфографія», «Розвиток мовлення») та «Українська література» («Усна народна творчість», «Давня українська література», «Література кінця XVIII – початку XX ст.», «Література XX ст.», «Творчість українських письменників-емігрантів», «Сучасний літературний процес»).

Характеристика тесту з української мови і літератури

Зміст тесту визначається на основі Програми зовнішнього незалежного оцінювання з української мови і літератури для осіб, які бажають здобувати вищу освіту на основі повної загальної середньої освіти, затвердженої Міністерством освіти і науки України № 77 від 03.02.2016 р.).

Мета іспиту з української мови і літератури полягає в тому, щоб оцінити знання та вміння абітурієнтів:

- дотримання норм української літературної мови: орфоепічних, лексичних, граматичних, синтаксичних, стилістичних;

- виявлення належного рівня практичного володіння писемним мовленням (знання правил орфографії й пунктуації);
- виявлення знань художніх творів, передбачених програмою ЗНО, навичок їх аналізу;
- виявлення знань, умінь, навичок з теорії літератури (визначення стилістичних фігур, художніх тропів).

Загальна кількість завдань екзаменаційної роботи – 57.

На виконання тесту відведено 150 хвилин.

Тест з української мови і літератури складається із завдань двох форм:

1. **Завдання з вибором однієї правильної відповіді** (№ 1– 23, 29 – 33, 34 – 53). До кожного із завдань подано чотири або п'ять варіантів відповіді, з яких лише один правильний. Завдання вважається виконаним, якщо учасник тестування вибрав і позначив правильну відповідь.

2. **Завдання на встановлення відповідності** (№24 – 28, 54 – 57). Завдання вважається виконаним, якщо учасник тестування до рядка, позначеного цифрою, дібрав відповідник, позначений буквою, і зробив позначки в таблиці на перетині відповідних колонок і рядків.

Схема оцінювання тесту з української мови і літератури:

1. **Завдання з вибором однієї правильної відповіді** оцінюються в **0** або **1** тестовий бал: **1** бал, якщо вказано правильну відповідь; **0** балів, якщо вказано неправильну відповідь або вказано більше однієї відповіді, або відповіді не подано.

2. Завдання на встановлення відповідності оцінюється в **0, 1, 2, 3, 4** тестових бали: **1** бал за кожен правильно встановлену відповідність; **0** балів, якщо не вказано жодної правильної відповіді.

Програма навчальної дисципліни «Українська мова»

Назва розділу	Зміст мовного матеріалу
1. Фонетика. Орфоепія.	Фонетика – розділ науки про звуковий склад мови. Голосні й приголосні звуки. Приголосні тверді і м'які, дзвінкі й глухі. Позначення звуків мовлення на письмі. Алфавіт. Співвідношення звуків і букв. Звукове значення букв <i>я, ю, є, і, щ</i> . Склад. Складоподіл. Наголос, наголошені й ненаголошені склади. Уподібнення приголосних звуків. Спрощення в групах приголосних. Найпоширеніші випадки чергування голосних і приголосних звуків. Основні випадки чергування <i>у-в, і-й</i>
2. Лексикологія. Фразеологія	Лексикологія як учення про слово. Лексичне значення слова. Багатозначні й однозначні слова. Пряме та переносне значення слова. Омоніми. Синоніми. Антоніми. Лексика української мови за походженням. Власне українська лексика. Лексичні запозичення з інших мов. Загальноновживані слова. Професійна, діалектна, розмовна лексика. Терміни. Лексика української мови з погляду активного й

	пасивного вживання. Застарілі й нові слова (неологізми). Нейтральна й емоційно забарвлена лексика. Поняття про стійкі сполуки слів і вирази. Фразеологізми. Приказки, прислів'я, афоризми
3. Будова слова. Словотвір	Будова слова. Основа слова й закінчення. Значущі частини слова: корінь, префікс, суфікс, закінчення. Словотвір. Твірні основи при словотворенні. Основа похідна й непохідна. Способи словотворення: префіксальний, префіксально-суфіксальний, суфіксальний, безсуфіксальний, складання слів або основ, перехід з однієї частини мови в іншу. Основні способи творення іменників, прикметників, дієслів, прислівників. Складні слова. Способи їх творення. Сполучні голосні [o], [e] у складних словах
4. Орфографія	Правопис літер, що позначають ненаголошені голосні [e], [и], [o] в коренях слів. Спрощення в групах приголосних. Сполучення <i>йо,ьо</i> . Правила вживання м'якого знака. Правила вживання апострофа. Подвоєння букв на позначення подовжених м'яких приголосних і збігу однакових приголосних звуків. Правопис префіксів і суфіксів. Позначення чергування приголосних звуків на письмі. Правопис великої літери. Лапки у власних назвах. Написання слів іншомовного походження. Основні правила переносу слів з рядка в рядок. Написання складних слів разом і через дефіс. Правопис складноскорочених слів. Написання чоловічих і жіночих імен по батькові, прізвищ. Правопис відмінкових закінчень іменників, прикметників. Правопис <i>н</i> та <i>nn</i> у прикметниках і дієприкметниках, не з різними частинами мови
Морфологія	Морфологія – розділ науки про частини мови
5. Іменник	Іменник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Іменники власні та загальні, істоти й неістоти. Рід іменників: чоловічий, жіночий, середній. Іменники спільного роду. Число іменників. Іменники, що вживаються в обох числових формах. Іменники, що мають лише форму однини або лише форму множини. Відмінки іменників. Відміни іменників: перша, друга, третя, четверта. Поділ іменників першої та другої відмін на групи. Особливості вживання та написання відмінкових форм. Букви <i>-а(-я), -у(-ю)</i> в закінченнях іменників другої відміни. Відмінювання іменників, що мають лише форму множини. Невідмінювані іменники в українській мові. Написання і відмінювання чоловічих і жіночих імен по батькові
6. Прикметник	Прикметник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди прикметників за значенням: якісні, відносні та присвійні. Якісні прикметники. Ступені порівняння якісних прикметників: вищий і найвищий, способи їх творення (проста й складена форми). Зміни приголосних при творенні ступенів порівняння прикметників. Особливості відмінювання прикметників (тверда й м'яка групи)
7. Числівник	Числівник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди числівників за значенням: кількісні (на позначення цілих чисел, дробові, збірні) й порядкові. Групи числівників за будовою. Типи відмінювання кількісних числівників. Порядкові числівники, особливості їх відмінювання. Особливості правопису числівників
8. Займенник	Займенник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Співвіднесеність займенників з іменниками, прикметниками й числівниками. Розряди займенників за значенням: особові, зворотний, присвійні, вказівні, означальні, питальні, відносні,

	неозначені, заперечні. Особливості їх відмінювання
9. Дієслово. Дієприкметник. Дієприслівник	Дієслово як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Форми дієслова: дієвідмінювані, відмінювані (дієприкметник) і незмінні (інфінітив, дієприслівник, форми на <i>-но, -то</i>). Безособові дієслова. Види дієслів: доконаний і недоконаний. Часи дієслова: минулий, теперішній, майбутній. Способи дієслова: дійсний, умовний, наказовий. Творення форм умовного та наказового способів дієслів. Словозміна дієслів I та II дієвідміни. Особові та числові форми дієслів (теперішнього та майбутнього часу й наказового способу). Родові та числові форми дієслів (минулого часу й умовного способу). Чергування приголосних в особових формах дієслів теперішнього та майбутнього часу. Дієприкметник як особлива форма дієслова: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Активні та пасивні дієприкметники. Творення активних і пасивних дієприкметників теперішнього й минулого часу. Відмінювання дієприкметників. Дієприкметниковий зворот. Безособові форми на <i>-но, -то</i> . як особлива форма дієслова: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Дієприслівники доконаного й недоконаного виду, їх творення. Дієприслівниковий зворот
10. Прислівник	Прислівник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди прислівників за значенням. Ступені порівняння прислівників: вищий і найвищий. Зміни приголосних при творенні прислівників вищого та найвищого ступенів. Написання разом, окремо й через дефіс прислівників і сполучень прислівникового типу
11. Службові частини мови. Прийменник	Прийменник як службова частина мови. Групи прийменників за походженням: непохідні (первинні) й похідні (вторинні, утворені від інших слів). Групи прийменників за будовою: прості, складні й складені. Зв'язок прийменника з непрямыми відмінками іменника. Правопис прийменників
12. Сполучник	Сполучник як службова частина мови. Групи сполучників за значенням і синтаксичною роллю: сурядні (єднальні, протиставні, розділові) й підрядні (часові, причинові, умовні, способу дії, мети, допустові, порівняльні, з'ясувальні, наслідкові). Групи сполучників за вживанням та за будовою. Правопис сполучників
13. Частка	Частка як службова частина мови. Групи часток за значенням і вживанням: формотворчі, словотворчі, модальні. Правопис часток
14. Вигук	Вигук як частина мови. Групи вигуків за походженням: непохідні й похідні. Значення вигуків. Звуконаслідувальні слова. Правопис вигуків
Синтаксис	Синтаксис – розділ граматики, що вивчає граматичну будову словосполучень та речень у мові.
15. Слово-сполучення	Словосполучення як основна одиниці синтаксису. Підрядний і сурядний зв'язок між словами й частинами складного речення. Головне й залежне слово в словосполученні. Типи словосполучень за морфологічним вираженням головного слова. Словосполучення непоширені й поширені
16. Речення	Речення як основна синтаксична одиниця. Граматична основа речення. Порядок слів у реченні. Види речень: за метою висловлювання (розповідні, питальні й спонукальні); за емоційним забарвленням (окличні й неокличні); за будовою (прості й складні); за складом граматичної основи (двоскладні й односкладні); за наявністю

	чи відсутністю другорядних членів (непоширені й поширені); за наявністю необхідних членів речення (повні й неповні); за наявністю чи відсутністю ускладнювальних засобів (однорідних членів речення, вставних слів, словосполучень, речень, відокремлених членів речення, звертання)
17. Просте двоскладне речення	Підмет і присудок як головні члени двоскладного речення. Особливості узгодження присудка з підметом. Способи вираження підмета. Типи присудків: простий і складений (іменний і дієслівний). Способи їх вираження
18. Другорядні члени речення у двоскладному й односкладному реченні	Означення. Прикладка як різновид означення. Додаток. Обставина. Порівняльний зворот
19. Односкладні речення	Граматична основа односкладного речення. Типи односкладних речень за способом вираження та значенням головного члена: односкладні речення з головним членом у формі присудка (означено-особові, неозначено-особові, узагальнено-особові, безособові) та односкладні речення з головним членом у формі підмета (називні)
20. Просте ускладнене речення	Речення з однорідними членами. Узагальнювані слова в реченнях з однорідними членами. Речення зі звертанням. Звертання непоширені й поширені. Речення зі вставними словами, словосполученнями, реченнями, їх значення. Речення з відокремленими членами. Відокремлені означення, прикладки – непоширені й поширені. Відокремлені додатки, обставини. Відокремлені уточнювальні члени речення. Розділові знаки в ускладненому реченні
21. Складне речення. Складносурядне речення	Складносурядне речення. Єднальні, протиставні та розділові сполучники в складносурядному реченні. Сміслові зв'язки між частинами складносурядного речення. Розділові знаки в складносурядному реченні
22. Складно-підрядне речення	Складнопідрядне речення. Складнопідрядне речення, його будова. Головне й підрядне речення. Підрядні сполучники й сполучні слова як засоби зв'язку у складнопідрядному реченні. Основні види підрядних речень: означальні, з'ясувальні, обставинні (місця, часу, способу дії та ступеня, порівняльні, причини, наслідкові, мети, умовні, допустові). Складнопідрядні речення з кількома підрядними, їх типи за характером зв'язку між частинами. Розділові знаки в складнопідрядному реченні
23. Безсполучникове складне речення	Безсполучникове складне речення. Типи безсполучникових складних речень за характером смислових відношень між складовими частинами-реченнями: 1) з однорідними частинами-реченнями (рівноправними); 2) з неоднорідними частинами (пояснюваною і пояснювальною). Розділові знаки в безсполучниковому складному реченні
24. Способи відтворення чужого мовлення	Пряма й непряма мова. Речення з прямою мовою. Слова автора. Заміна прямої мови непрямою. Цитата як різновид прямої мови. Діалог
25. Стилїстика	Стилї мовлення (розмовний, науковий, художній, офіційно-діловий, публіцистичний, конфесійний), їх основні ознаки, функції

**Програма навчальної дисципліни
«Українська література»**

Назва розділу	Зміст літературного матеріалу
1. Усна народна творчість	Загальна характеристика календарно-обрядових, суспільно-побутових та родинно-побутових пісень. Історичні пісні «Ой Морозе, Морозенку», «Чи не той то хміль». Пісні Марусі Чурай «Віють вітри», «Засвіт встали козаченьки». Тематика, образи, зміст народних дум і балад. «Дума про Марусю Богуславку». Балада «Ой летіла стріла»
2. Давня українська література	«Слово про похід Ігорів». «Повість минулих літ» (уривки про заснування Києва, про помсту княгині Ольги). Григорій Сковорода «De libertate», «Всякому місту – звичай і права», «Бджола та Шершень», афоризми
3. Література кінця XVIII – початку XX ст.	Іван Котляревський «Енеїда», «Наталка Полтавка». Григорій Квітка-Основ'яненко «Маруся». Тарас Шевченко «Катерина», «Гайдамаки», «Кавказ», «Сон (У всякого своя доля...», «І мертвим, і живим, і ненарожденним...», «Заповіт». Пантелеймон Куліш «Чорна рада». Іван Нечуй-Левицький «Кайдашева сім'я». Панас Мирний «Хіба ревуть воли, як ясла повні?». Іван Карпенко-Карий «Мартин Боруля». Іван Франко «Гімн», «Чого являєшся мені у сні?...», «Мойсей»
4. Література XX століття	Михайло Коцюбинський «Тіні забутих предків», «Intermezzo». Ольга Кобилянська «Земля». Леся Українка «Contra spem spero!», «Лісова пісня». Микола Вороний «Блакитна Панна». Олександр Олесь «Чари ночі», «О слово рідне! Орле скутий!...». Павло Тичина «О, панно Інно...», «Пам'яті тридцяти» «Ви знаєте, як липа шелестить...». Максим Рильський «Молюсь і вірю. Вітер грає...». Микола Зеров «Київ – традиція». Микола Хвильовий «Я (Романтика)». Юрій Яновський «Дитинство». Володимир Сосюра «Любіть Україну!». Валер'ян Підмогильний «Місто». Остап Вишня «Моя автобіографія», «Сом». Микола Куліш «Мина Мазайло». Богдан-Ігор Антонич «Різдво». Олександр Довженко «Україна в огні», «Зачарована Десна». Андрій Малишко «Пісня про рушник». Василь Симоненко «Ти знаєш, що ти – людина...», «Задивляюсь у твої зіниці...». Олесь Гончар «Залізний острів». Григорій Тютюнник «Три зозулі з поклоном». Василь Стус «Як добре те, що смерті не боюсь я», «О земле втрачена, явися!...». Іван Драч «Балада про соняшник». Ліна Костенко «Страшні слова, коли вони мовчать», «Українське альфреско», «Маруся Чурай»
5. Твори	Іван Багряний «Тигролови».

українських письменників-емігрантів	Євген Маланюк «Стилет чи стилос?»
6. Теорія літератури. Художні тропи	Художні тропи. Знати та вміти визначати в літературному творі художні тропи: метафору, метонімію, синекдоху, епітет, постійний епітет, персоніфікацію, порівняння, гіперболу, алегорію
7. Стилістичні фігури	Стилістичні фігури. Знати та вміти визначати в літературному творі стилістичні фігури: градацію, інверсію, антитезу, еліпсис, повтори (тавтологію, анафору, епіфору, алітерацію, асонанс), рефрен, паралелізм, оксиморон, риторичні фігури (риторичне запитання, риторичне заперечення, риторичне звертання)
8. Роди й жанри літератури	Роди й жанри літератури: епос, лірика, драма, інші роди й види літератури (ліро-епос, художня публіцистика, кінодраматургія, автобіографічні жанри)
9. Літературні напрями та течії	Літературні напрями та течії: бароко, класицизм, сентименталізм, романтизм, реалізм, модернізм (імпресіонізм, символізм, неоромантизм, футуризм, експресіонізм, авангардизм), постмодернізм
10. Літературні угруповання	Літературні угруповання. Основні тенденції, риси творчості, представники
11. Сучасний літературний процес	Сучасний літературний процес. Загальний огляд, основні тенденції

Навчально-методичне та інформаційне забезпечення дисципліни

1. Авраменко О. М., Блажко М. Б. Українська мова та література : Довідник. Завдання в тестовій формі. І частина. – К. : Грамота, 2011. – 552 с.
2. Бернадська Н. І. Українська література ХХ століття : Навчальний посібник для старшокласників та вступників до ВНЗ. – 3-е вид., стереотип. вид. – К. : Знання-Прес, 2006. – 271 с.
3. Гнатюк Л. П., Бас-Кононенко О. В. Українська мова: Навчальний посібник. – 4-е вид., випр. і доп. – К. : Знання-Прес, 2006. – 259 с.
4. Літературознавчий словник-довідник / За ред. Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка. – К. : ВЦ «Академія», 2006. – 752 с.
5. Лобода В. В., Скуратівський Л. В. Українська мова в таблицях : Довідник. – К. : Вища школа, 1993. – 239 с.
6. Мариківська Г. А, Будянська В. А. Практикум з української мови : Тестові та практичні завдання : Навчальний посібник. – 2-е вид., перероб. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2009. – 296 с.
7. Новий довідник : Українська мова. Українська література. – К. : Казка, 2009. – 864 с.
8. Сучасна українська літературна мова: Підручник / М. Я. Плющ. – 4-е вид. стереотип. вид. – К. : Вища школа, 2003. – 430 с.
9. Українська література у портретах і довідках : Давня література література ХІХ ст. : Довідник / Редкол. : С. П. Денисюк, В. Г. Дончик, П. П. Кононенко та ін. – К. : Либідь, 2000. – 360 с.
10. Українська література : Хрестоматія для підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання (Упор. О. М. Авраменка). – К. : Грамота, 2011. – 516 с.

11. Українська мова: Енциклопедія. – К. : Укр. енциклоп., 2000. – 820 с.
12. Український правопис / НАН України, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні, Інститут української мови – стереотип. вид. – К. : Наукова думка, 2004. – 240 с.
13. Шевелева Л. А., Дудка О. О. Український правопис. Практикум : Навч. посібник / за ред. А. О. Свашенко. – Х. : Світ дитинства, 1998. – 224 с.
14. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : Підручник. – К. : Видавничий центр «Академія», 2004. – 408 с.

Сучасна парадигма шкільної освіти розглядає іноземну мову як важливий засіб міжкультурного спілкування. Такий підхід зорієнтовує процес навчання на формування у випускників загальноосвітніх навчальних закладів здатності до соціального контакту з представниками іншої лінгвокультури в найтиповіших ситуаціях мовленнєвої взаємодії. Досягнення цього рівня сформованості навичок та вмінь забезпечується взаємопов'язаним комунікативним, когнітивним і соціокультурним розвитком учня.

Пропонована програма зовнішнього незалежного оцінювання створена з урахуванням основних положень Державного стандарту базової та повної загальної середньої освіти, Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти (рівень B1) та рівнів навчальних досягнень випускників середніх шкіл, викладених у змісті чинної програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів України (2-11 класи).

Зміст завдань для здійснення контролю якості сформованості іншомовної комунікативної компетенції уніфікується за видами і формами виконання та враховує особливості англійської, німецької, французької, іспанської мови.

Об'єктами контролю є **читання і письмо** як види мовленнєвої діяльності, а також **лексичний і граматичний аспекти** іншомовної комунікації (**використання мови**).

Зміст тестових завдань подається на автентичних зразках літературного мовлення, прийнятого у Великій Британії, Франції, Німеччині, Іспанії, та відповідає сферам і тематиці ситуативного спілкування, зазначеним у шкільній програмі.

Завдання для визначення рівня сформованості іншомовної компетенції в **читанні** орієнтується на різні його стратегії: з розумінням основної інформації (ознайомлювальне читання), повної інформації (вивчаюче читання) та пошук окремих фактів (вибіркове читання). Джерелами для добору текстів слугують інформаційно-довідкові, рекламні, газетно-журнальні матеріали, уривки з художніх творів, зміст яких узгоджується з навчальною програмою. Тексти (для ознайомлювального читання) можуть містити незнайомі слова – до 5%, а для

Мета вступного іспиту з математики

Оцінити ступінь підготовленості вступників з математики з метою конкурсного відбору для навчання у вищих навчальних закладах.

Завдання вступного іспиту з математики полягають у тому, щоб оцінити знання та вміння учасників:

- будувати математичні моделі реальних об'єктів, процесів і явищ та досліджувати ці моделі засобами математики;
- виконувати математичні розрахунки (дії з числами, поданими в різних формах, дії з відсотками, складання та розв'язування пропорцій, наближені обчислення тощо);
- виконувати перетворення виразів (розуміти змістове значення кожного елемента виразу, знаходити допустимі значення змінних, знаходити числові значення виразів при заданих значеннях змінних, виражати з рівності двох виразів одну змінну через інші тощо);
- будувати й аналізувати графіки функціональних залежностей, досліджувати їхні властивості;
- розв'язувати рівняння, нерівності та їхні системи, текстові задачі за допомогою рівнянь, нерівностей та їхніх систем;
- зображати та знаходити на рисунках геометричні фігури, встановлювати їхні властивості й виконувати геометричні побудови;
- знаходити кількісні характеристики геометричних фігур (довжини, величини кутів, площі, об'єми);
- обчислювати ймовірності випадкових подій та розв'язувати найпростіші комбінаторні задачі;
- аналізувати інформацію, що подана в різних формах (графічній, табличній, текстовій тощо).

Назва розділу, теми	Знання	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
АЛГЕБРА І ПОЧАТКИ АНАЛІЗУ		
Розділ: ЧИСЛА І ВИРАЗИ		
Рациональні та ірраціональні числа, їх порівняння та дії над ними	<ul style="list-style-type: none"> – правила дій над цілими і раціональними числами; – правила порівняння дійсних чисел; – ознаки подільності на 2, 3, 5, 9, 10; – правила округлення цілих чисел і десяткових дробів; – означення кореня n-го степеня та арифметичного кореня n-го степеня; – властивості коренів; – означення степеня з натуральним, цілим та раціональним показниками, їхні властивості 	<ul style="list-style-type: none"> – розрізняти види чисел; – порівнювати дійсні числа, значення числових виразів, зокрема таких, що містять арифметичні квадратні корені (без використання обчислювальних засобів); – виконувати арифметичні дії над дійсними числами; – виконувати дії над степенями з раціональним показником; – виконувати дії над наближеними значеннями
Відсотки. Основні задачі на відсотки	<ul style="list-style-type: none"> – означення відсотка; – правила виконання відсоткових розрахунків; – формули простих і складних відсотків 	<ul style="list-style-type: none"> – знаходити відношення чисел у вигляді відсотка, відсоток від числа, число за значенням його відсотка; – розв'язувати задачі на відсоткові розрахунки, зокрема використовуючи формулу складних відсотків
Рациональні, ірраціональні, степеневі, показникові, логарифмічні, тригонометричні вирази та їх тотожні перетворення	<ul style="list-style-type: none"> – означення області допустимих значень змінних виразу зі змінними; – означення тотожно рівних виразів, тотожного перетворення виразу, тотожності; – означення одночлена і многочлена; – правила додавання, віднімання і множення одночленів і многочленів; – формули скороченого множення; 	<ul style="list-style-type: none"> – виконувати тотожні перетворення многочленів, алгебраїчних дробів, виразів, що містять степеневі, показникові, логарифмічні й тригонометричні функції та знаходити їх числове

вивчаючого та вибіркового читання – до 3%, про значення яких можна здогадатись із контексту, за словотворчими елементами, за співзвучністю з рідною мовою (слова-інтернаціоналізми). Загальний обсяг текстів не перевищує 1500 слів.

Завдання для визначення рівня сформованості компетенції в **письмі** зорієнтовані на виконання комунікативно-творчих видів діяльності: писати повідомлення, опис, роздум на різні теми, пов'язані з інтересами та комунікативними потребами, що узгоджуються із змістом шкільної навчальної програми. Загальний обсяг письмового завдання не менше 100 слів.

Контроль лексичної та граматичної компетенції (використання мови) передбачає визначення рівня сформованості мовних навичок: здатності самостійно добирати і формоутворювати лексичні одиниці та граматичні явища відповідно до комунікативних потреб спілкування у межах сформульованих завдань. Основними засадами для вибору видів і змісту тестів слугують завдання комунікативно-когнітивного спрямування.

УЧАСНИКИ ЗОВНІШНЬОГО НЕЗАЛЕЖНОГО ОЦІНЮВАННЯ

У зовнішньому незалежному оцінюванні з іноземної мови беруть участь випускники загальноосвітніх навчальних закладів усіх форм власності, які бажають вступити до вищих навчальних закладів України, які включили іноземну мову до переліку предметів, необхідних до вступу на відповідний факультет.

МЕТА ЗОВНІШНЬОГО НЕЗАЛЕЖНОГО ОЦІНЮВАННЯ

Мета – виявити рівень сформованості іншомовної комунікативної компетенції у випускників загальноосвітніх навчальних закладів відповідно до Державного стандарту базової та повної загальної середньої освіти, чинних навчальних програм та Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ СКЛАДОВИХ ТЕСТУ

ЧАСТИНА I. ЧИТАННЯ

	<ul style="list-style-type: none"> – означення алгебраїчного дроби; – правила виконання арифметичних дій над алгебраїчними дробами; – означення і властивості логарифма, десятковий і натуральний логарифми; – означення синуса, косинуса, тангенса, котангенса числового аргументу; – співвідношення між тригонометричними функціями одного й того самого аргументу; – формули зведення; – формули додавання та наслідки з них 	<p>значення;</p> <ul style="list-style-type: none"> – спрощувати показникові, логарифмічні та тригонометричні вирази; – виконувати перетворення виразів, що містять корені; – доводити показникові, логарифмічні та тригонометричні тотожності
Розділ: РІВНЯННЯ І НЕРІВНОСТІ		
<p>Лінійні, квадратні, раціональні, ірраціональні, показникові, логарифмічні, тригонометричні рівняння, нерівності та їхні системи. Застосування рівнянь, нерівностей та їхніх систем до розв'язування текстових задач</p>	<ul style="list-style-type: none"> – означення рівняння з однією змінною, кореня (розв'язку) рівняння з однією змінною; – означення нерівності з однією змінною, розв'язку нерівності з однією змінною; – означення розв'язку системи рівнянь з двома змінними; – означення рівносильних рівнянь, нерівностей та їх систем; – методи розв'язування систем лінійних рівнянь; – методи розв'язування раціональних, ірраціональних і трансцендентних рівнянь, нерівностей та їхніх систем 	<ul style="list-style-type: none"> – розв'язувати рівняння і нерівності першого та другого степенів, а також рівняння і нерівності, що зводяться до них; – розв'язувати системи рівнянь і нерівностей першого і другого степенів, а також ті, що зводяться до них; – розв'язувати рівняння і нерівності, що містять степеневі, показникові, логарифмічні та тригонометричні функції; – розв'язувати ірраціональні рівняння; – застосовувати загальні методи та прийоми (розкладання на множники, заміна змінної, застосування властивостей функцій) у процесі розв'язування рівнянь, нерівностей та їхніх систем; – користуватися графічним методом розв'язування

Мета – виявити рівень сформованості вмінь учнів читати і розуміти автентичні тексти самостійно, у визначений проміжок часу (Див. Специфікація тесту з іноземної мови).

Вимоги щодо практичного володіння читанням як видом мовленнєвої діяльності.

У тестах оцінюється рівень розуміння тексту, уміння випускника узагальнювати зміст прочитаного, виокремлювати ключові слова та визначати значення незнайомих слів за контекстом або словотворчими елементами.

Випускник розуміє прочитані автентичні тексти різних жанрів і стилів, що відображають реалії життя та відповідають віковим особливостям випускників шкіл; знаходить та аналізує необхідну інформацію, робить висновки з прочитаного; виділяє головну думку/ідею, диференціює основні факти і другорядну інформацію; аналізує і зіставляє інформацію, розуміє логічні зв'язки між частинами тексту.

Випускник читає і розуміє автентичні тексти різних жанрів і видів, розглядаючи їх як джерело різноманітної інформації і як засіб оволодіння нею.

Добір текстів для читання, а також ситуацій для писемного мовлення має здійснюватись відповідно до тематики спілкування, окресленої в Програмі з іноземних мов. Основними критеріями вибору текстів є їхня автентичність, прозорість, обсяг і відповідність інтересами сучасної молоді.

Форми завдань:

- із вибором правильної відповіді;
- на встановлення відповідності (добір логічних пар);
- на заповнення пропусків у тексті;
- знаходження аргументів та висновків;
- вибір назв абзаців тексту із запропонованих назв.

Типи текстів

		та дослідження рівнянь, нерівностей та їхніх систем; – застосовувати рівняння, нерівності та їхні системи до розв’язування текстових задач; – доводити нерівності; – розв’язувати рівняння і нерівності, що містять змінну під знаком модуля
Розділ: ФУНКЦІЇ		
Лінійні, квадратичні, степеневі, показникові, логарифмічні та тригонометричні функції, їх основні властивості. Числові послідовності	<ul style="list-style-type: none"> – означення функції; – способи задання функцій, основні властивості та графіки функцій, вказаних у назві теми; – означення функції, оберненої до заданої; – означення арифметичної і геометричної прогресій; – формули n-го члена арифметичної і геометричної прогресій; – формули суми n перших членів арифметичної і геометричної прогресій; – формула суми всіх членів нескінченної геометричної прогресії із знаменником $q < 1$ 	<ul style="list-style-type: none"> – знаходити область визначення, область значень функції; – визначати парність (непарність), періодичність функції; – будувати графіки елементарних функцій, вказаних у назві теми; – установлювати властивості числових функцій за їх графіками чи формулами; – застосовувати геометричні перетворення при побудові графіків функцій; – розв’язувати задачі на арифметичну і геометричну прогресії

- Статті із періодичних видань;
- листи (особисті, ділові тощо);
- оголошення, реклама;
- розклади (уроків, руху поїздів тощо);
- меню, кулінарні рецепти;
- програми (телевізійні, радіо тощо);
- особисті нотатки, повідомлення;
- уривки художніх творів.

Випускники повинні вміти:

- виокремлювати загальну інформацію із документів, що використовуються в повсякденному спілкуванні (короткі повідомлення для друзів, оголошення, проспекти, меню і т.д.);
- знаходити загальну та детальну інформацію із документів, що використовуються в повсякденному житті (оголошення, проспекти, меню, розклад руху поїздів тощо);
- виділяти детальну інформацію про осіб, факти, події тощо;
- розрізняти фактографічну інформацію і враження;
- надавати точну та детальну інформацію в текстах, що стосується повсякденного життя, написаних розмовною літературною мовою;
- сприймати точки зору авторів на конкретні та абстрактні теми;
- розуміти різножанрові тексти, включаючи уривки художніх творів та творів публіцистичного стилю;
- розуміти структуру тексту і розпізнавати зв'язки між його частинами.

<p>Похідна функції, її геометричний та механічний зміст. Похідні елементарних функцій. Похідна суми, добутку й частки функцій. Похідна складеної функції</p>	<ul style="list-style-type: none"> - означення похідної функції в точці; - механічний та геометричний зміст похідної; - таблиця похідних елементарних функцій; - правила знаходження похідної суми, добутку, частки двох функцій; - правило знаходження похідної складеної функції 	<ul style="list-style-type: none"> - знаходити похідні елементарних функцій; - знаходити числове значення похідної функції для заданого значення аргументу; - знаходити похідну суми, добутку і частки функцій; - знаходити похідну складеної функції; - розв'язувати задачі з використанням геометричного і механічного змісту похідної
<p>Дослідження функції за допомогою похідної. Побудова графіків функцій</p>	<ul style="list-style-type: none"> - достатня умова зростання (спадання) функції на проміжку; - означення точок екстремуму та екстремумів функції; - необхідна і достатня умови екстремуму функції; - означення найбільшого і найменшого значень функції 	<ul style="list-style-type: none"> - знаходити проміжки монотонності функції; - знаходити екстремуми функції за допомогою похідної, найбільше та найменше значення функції на заданому відрізку; - досліджувати функції за допомогою похідної та будувати їх графіки; - розв'язувати прикладні задачі на знаходження найбільших і найменших значень
<p>Первісна та визначений інтеграл. Застосування визначеного інтеграла до обчислення площ та об'ємів</p>	<ul style="list-style-type: none"> - означення первісної функції, визначеного інтеграла, криволінійної трапеції; - таблиця первісних елементарних функцій; - правила знаходження первісних; - формула Ньютона – Лейбніца 	<ul style="list-style-type: none"> - знаходити первісну з використанням таблиці первісних та правил знаходження первісних; - застосовувати формулу Ньютона – Лейбніца для обчислення визначеного інтеграла; - обчислювати площу криволінійної трапеції за

ЧАСТИНА II. ВИКОРИСТАННЯ МОВИ

Мета – визначити рівень володіння лексичним та граматичним матеріалом, що дадуть можливість учням вільно спілкуватися.

Вимоги щодо практичного володіння лексичним та граматичним матеріалом

У тестах оцінюється рівень знань лексичного і граматичного матеріалу випускників середніх шкіл. Випускник вміє аналізувати і зіставляти інформацію, добирати синоніми, фразові дієслова відповідно до контексту, розуміє логічні зв'язки у тексті.

Типи текстів:

Автентичні тексти невеликі за обсягом (відповідні до рівнів B1 та B2). Обсяг текстів складає 400-450 слів (рівень B1) та 500-550 (рівень B2).

Завдання завжди пов'язані із ситуаціями спілкування згідно з чинними навчальними програмами. У тестах використовуються зразки писемного мовлення Великої Британії. Тест складається із коротких текстів, які перевіряють розуміння інструкцій, офіційних повідомлень та рекламних оголошень, а також уривків із рекламних буклетів, листів, газет, журналів.

Форми завдань:

- із вибором однієї правильної відповіді;
- на заповнення пропусків у тексті.

ЧАСТИНА III. ПИСЕМНЕ МОВЛЕННЯ

Мета – визначити рівень сформованості в учнів навичок та вмінь, необхідних для вирішення на письмі комунікативних завдань, що пов'язані із повсякденним життям.

Вимоги щодо практичного володіння умінням писати для базового рівня (B1)

		допомогою інтеграла; – розв’язувати найпростіші прикладні задачі, що зводяться до знаходження інтеграла
Розділ: ЕЛЕМЕНТИ КОМБІНАТОРИКИ, ПОЧАТКИ ТЕОРІЇ ЙМОВІРНОСТЕЙ ТА ЕЛЕМЕНТИ СТАТИСТИКИ		
Перестановки (без повторень), кількість перестановок. Розміщення (без повторень), кількість розміщень. Комбінації (без повторень), кількість комбінацій. Біном Ньютона. Поняття ймовірності випадкової події. Найпростіші випадки підрахунку ймовірностей. Поняття про статистику. Статистичні характеристики рядів даних	– формули для обчислення кількості кожного виду сполук без повторень; – формула бінома Ньютона; – класичне означення ймовірності події, найпростіші випадки підрахунку ймовірностей подій; – означення статистичних характеристик рядів даних (розмах вибірки, мода, медіана, середнє значення випадкової величини)	– обчислювати кількість перестановок, розміщень, комбінацій; – застосовувати набуті знання для розв’язування найпростіших комбінаторних задач; – обчислювати в найпростіших випадках ймовірності випадкових подій; – застосовувати правила обчислення ймовірностей суми та добутку подій у процесі розв’язування нескладних задач; – обчислювати статистичні характеристики рядів даних (розмах вибірки, мода, медіана, середнє значення випадкової величини)
ГЕОМЕТРІЯ		
Розділ: ПЛАНІМЕТРІЯ		
Геометричні фігури та їхні властивості. Аксиоми планіметрії. Найпростіші геометричні фігури на площині. Трикутники, чотирикутники, многокутники, коло і круг.	– аксиоми планіметрії; – означення геометричних фігур на площині та їхні властивості; – властивості трикутників, чотирикутників і правильних многокутників; – властивості хорд і дотичних; – означення й ознаки рівності та подібності фігур; – види геометричних перетворень	– застосовувати означення, властивості та ознаки зазначених у назві теми геометричних фігур у процесі розв’язування задач на доведення, обчислення, дослідження та побудову; – застосовувати здобуті знання

У тесті перевіряється уміння здійснювати спілкування у писемній формі відповідно до поставлених комунікативних завдань.

Випускник володіє функціональними стилями писемного мовлення в межах, визначених навчальною програмою.

Кандидат уміє

- писати особисті і ділові листи, використовуючи формули мовленнєвого етикету, прийняті в країнах, мова яких вивчається, розповідаючи про окремі факти та події свого життя, висловлюючи власні міркування і почуття, описуючи плани на майбутнє та запитуючи аналогічну інформацію;
- писати повідомлення про побачине, прочитане, почуте;
- повідомляти про перебіг подій, описати людину або предмет; написати повідомлення про побачене, прочитане, почуте;
- уміє обґрунтувати власну точку зору;
- заповнити анкету;
- ідентифікувати та вибирати адекватні формулювання, використовуючи відповідний лексико-граматичний діапазон.

Вимоги щодо практичного володіння умінням писати для поглибленого рівня (B2)

(додатково до базового рівня)

Кандидат уміє

- надавати роз'яснення до висловленої думки, наводити приклади з власного досвіду;
- описувати, пояснювати, доповідати про перебіг подій, переконувати у власному висловлюванні, порівнювати та протиставляти ідеї.

СФЕРИ СПІЛКУВАННЯ І ТЕМАТИКА ТЕКСТІВ ДЛЯ ЧИТАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ МОВИ

I. Особистісна сфера

<p>Вписані в коло та описані навколо кола многокутники. Рівність і подібність геометричних фігур. Геометричні перетворення фігур</p>		<p>до розв'язування задач практичного змісту; – розв'язувати трикутники</p>
<p>Геометричні величини та їх вимірювання. Довжина відрізка, кола та його частин. Градусна та радіанна міри кута. Площі фігур</p>	<p>– міри довжини, площі геометричних фігур; – величина кута, вимірювання кутів; – формули довжини кола та його дуги; – формули для обчислення площ основних геометричних фігур</p>	<p>– знаходити довжини відрізків, градусні міри кутів, площі геометричних фігур; – обчислювати довжину кола та його дуг, площу круга, сектора</p>
<p>Координати та вектори. Координати точки. Координати середини відрізка. Рівняння прямої та кола. Рівні вектори. Колінеарні вектори. Координати вектора. Додавання векторів. Множення вектора на число. Кут між векторами. Скалярний добуток векторів</p>	<p>– рівняння прямої та кола; – формула для обчислення відстані між двома точками та формула для обчислення координат середини відрізка</p>	<p>– виконувати дії над векторами; – застосовувати вектори та координати в процесі розв'язування геометричних та найпростіших прикладних задач</p>
<p>Розділ: СТЕРЕОМЕТРІЯ</p>		
<p>Геометричні фігури. Аксиоми стереометрії. Взаємне розміщення прямих і площин у просторі. Многогранники і тіла обертання, їх види та властивості. Побудови в просторі</p>	<p>– аксіоми і теореми стереометрії; – означення геометричних фігур у просторі та їхні властивості; – взаємне розміщення прямих і площин у просторі</p>	<p>– зображати геометричні фігури та їхні елементи на площині; – використовувати правила паралельного проектування; – будувати перерізи многогранників і тіл обертання; – застосовувати означення та властивості основних видів многогранників та тіл обертання до розв'язування задач</p>

Повсякденне життя і його проблеми

Сім'я. Родинні стосунки.

Характер людини.

Режим дня.

Здоровий спосіб життя.

Дружба, любов

Стосунки з однолітками, в колективі.

Світ захоплень.

Дозвілля, відпочинок.

Особистісні пріоритети.

Плани на майбутнє, вибір професії.

II. Публічна сфера.

Навколишнє середовище.

Життя в країні, мова якої вивчається.

Подорожі, екскурсії.

Культура і мистецтво в Україні та в країні, мова якої вивчається.

Спорт в Україні та в країні, мова якої вивчається.

Література в Україні та в країні, мова якої вивчається.

Засоби масової інформації.

Молодь і сучасний світ.

Людина і довкілля.

Одяг.

Покупки.

<p>Геометричні величини. Відстані. Міри кутів між прямими й площинами. Площі поверхонь та об'єми</p>	<p>– означення відстані: від точки до площини, від прямої до паралельної їй площини, між паралельними площинами, між мимобіжними прямими; – міри кутів між прямими й площинами; – формули площ поверхонь, об'ємів многогранників і тіл обертання</p>	<p>– визначати відстані та градусні міри кутів у просторових фігурах; – застосовувати означення і властивості відстаней та кутів у процесі розв'язування задач; – розв'язувати задачі на обчислення площ поверхонь та об'ємів геометричних фігур</p>
<p>Координати та вектори у просторі. Координати точки. Координати середини відрізка. Рівні вектори. Координати вектора. Додавання векторів. Множення вектора на число. Кут між векторами. Скалярний добуток векторів.</p>	<p>– формула для обчислення відстані між двома точками та формула для обчислення координат середини відрізка</p>	<p>– виконувати дії над векторами; – застосовувати вектори та координати в процесі розв'язування задач</p>

Харчування.

Науково-технічний прогрес, видатні діячі науки.

Україна у світовій спільноті.

Свята, знаменні дати, події в Україні та в країні, мова якої вивчається.

Традиції та звичаї в Україні та в країні, мова якої вивчається.

Видатні діячі історії та культури України та країни, мова якої вивчається.

Визначені об'єкти історичної та культурної спадщини України та в країні, мова якої вивчається.

Музеї, виставки.

Кіно, телебачення.

Обов'язки та права людини.

Міжнародні організації, міжнародний рух.

III. Освітня сфера.

Освіта, навчання, виховання.

Шкільне життя.

Улюблені навчальні предмети.

Система освіти в Україні та в країні, мова якої вивчається.

Іноземні мови у житті людини

ГРАМАТИЧНИЙ ІНВЕНТАР (не є об'єктом контролю)

Іменник

Однина та множина.

Іменні словосполучення.

Абстрактні іменники.

Складні іменники.

Присвійний відмінок.

Артикль

Означений та неозначений.

Нульовий артикль.

Прикметник

Категорії та види прикметників.

Ступені порівняння прикметників.

Предикатив та атрибутив.

Займенник

Види займенників.

Вживання займенників

Дієслово

Наказовий спосіб дієслів

Правильні та неправильні дієслова

Стверджувальна, питальна та заперечна форми

Герундій

Дієприкметник 1 та 2

Дієслівні конструкції

Модальні дієслова

Фразові дієслова

Видо-часові форми

Прислівник

Вживання ступенів порівняння прислівників

Ступені порівняння

Категорії та види прислівників

Прислівникові звороти

Числівник

Кількісні та порядкові числівники.

Прийменник

Види прийменників

Сполучники

Види сполучників

Речення

Прості

Безособові

Складні

Умовні (0, I, II типів)

Пряма і непряма мова.

Словотворення

ЛЕКСИЧНИЙ МІНІМУМ (не є об'єктом контролю)

Лексичний мінімум вступника складає 2500 одиниць, відповідно до тематики ситуативного спілкування, передбаченої Програмою загальноосвітніх навчальних закладів з іноземних мов (рівень стандарту) та складають загальноовживані слова, які зазвичай використовують носії мови у повсякденних ситуаціях спілкування.

Програма вступного іспиту з географії

Пояснювальна записка

За основу програми вступного екзамену з географії взята програма зовнішнього незалежного оцінювання з географії, яка розроблена з урахуванням чинної програми з географії для 6-9 класів загальноосвітніх навчальних закладів(основна школа) та програми з географії рівня стандарту, академічного рівня для 10 класу загальноосвітніх навчальних закладів (старша школа) (наказ Міністерства освіти і науки України № 77 від 03.02.2016 р.).

Обсяг знань географічної номенклатури, термінів і понять визначається в межах діючої програми чинних підручників.

Програма вступного екзамену включає всі розділи програмних курсів з географії відповідно стандартного та академічного рівнів.

Мета вступного екзамену оцінити ступінь підготовленості абітурієнтів до навчання у закладах вищої освіти.

Завдання вступного екзамену з географії:

- визначити рівень набутих знань і умінь;
- оцінити сформованість комплексного, просторового, соціально орієнтованого уявлення про Землю на основі краєзнавчого, регіонального та планетарного підходів;
- встановити здатність застосовувати географічні знання та набуті вміння для аналізу природних, суспільних і господарських процесів, подій, явищ;
- встановити ступінь сформованості географічних компетенцій, географічної культури.

Критерії оцінювання екзамену з географії

Загальна кількість завдань екзаменаційної роботи – 56.

На виконання роботи відведено 150 хвилин.

Максимальна кількість балів, яку можна набрати, правильно виконавши всі завдання – 94.

1. **Завдання з вибором однієї правильної відповіді** (№1– 36). Завдання складається з основи та чотирьох варіантів відповіді, з яких лише один правильний. Вірна відповідь оцінюється в 1 бал, 0 балів, якщо вказано неправильну відповідь, або вказано більше однієї відповіді, або відповіді на завдання не надано.
2. **Завдання на встановлення відповідності** (№37 – 42). Виконання завдання передбачає встановлення відповідності (утворення «логічних пар»). Вірна відповідь за кожну правильно встановлену «логічну пару» оцінюється в 1 бал, 0 балів, якщо вказано неправильну відповідь, або вказано більше однієї відповіді, або відповіді на завдання не надано.

3. **Завдання відкритої форми з короткою відповіддю (№43 – 50).** Неструктуроване завдання складається з основи та передбачає розв'язування задачі. Завдання вважають виконаним, якщо абітурієнт, здійснивши відповідні числові розрахунки, записав, дотримуючись вимог і правил, кінцеву відповідь.
4. **Завдання з вибором трьох правильних відповідей із семи запропонованих варіантів відповіді (№51 – 56).** Завдання складається з основи та семи варіантів відповіді, позначених цифрами, серед яких лише три правильні.

№п/п	Назва розділу, теми	Знання	Предметні вміння і способи навчальної діяльності
<i>I. Загальна географія</i>			
1.1	Географія як наука, розвиток географічних досліджень	Об'єкт та предмет вивчення географії. Місце географічних дисциплін у системі наук. Джерела географічних знань. Методи географічних досліджень. Найвизначніші географічні відкриття, видатні мандрівники. Географічні дослідження світу та України в різні історичні епохи. Сучасні географічні дослідження та їх значення	<p><i>Знати</i> об'єкт та предмет вивчення географії, місце географічних дисциплін у системі наук.</p> <p><i>Розрізняти</i> методи географічних досліджень.</p> <p><i>Порівнювати</i> та виділяти відмінності між джерелами географічних знань.</p> <p><i>Аналізувати</i> географічні дослідження світу та</p>
1.2	Земля в космічному просторі	Земля серед космічних тіл у Всесвіті та Сонячній системі. Вплив космічних тіл на природні процеси на Землі. Розвиток уявлень про форму та розміри Землі. Види руху Землі та їх наслідки. Тропіки, полярні кола. Місцевий час, годинні пояси, київський час, літній час	<p><i>Знати</i> форму та розміри, гіпотези походження Землі. <i>Розрізняти</i> дослідження людиною Космосу та космічні дослідження Землі.</p> <p><i>Встановлювати</i> розташування Землі серед космічних тіл у Всесвіті та Сонячній системі; вплив енергетичних явищ Всесвіту на природні процеси Землі, причини виділення поясів освітлення.</p> <p><i>Аналізувати</i> види руху Землі та їх наслідки, причини виділення на карті годинних поясів, лінії зміни дат, тропіків, полярних кіл. <i>Визначати</i> місцевий і поясний час</p>

1.3	Способи зображення Землі	Зображення земної поверхні на малюнку, плані, карті, глобусі, аерофотознімку та космічному знімку. Поняття «план місцевості», «географічна карта», «топографічна карта». Картографічні проекції та спотворення. Елементи градусної сітки. Легенда карт. Види масштабу. Класифікація карт. Визначення напрямків, географічних координат об'єктів, абсолютної та відносної висоти місцевості, глибини морів і океанів. Вимірювання відстаней на різних за масштабом картах. Орієнтування та зйомка місцевості. Значення карт у житті людини	<p><i>Знати</i> елементи градусної сітки карти, класифікацію карт, способи орієнтування на місцевості та алгоритм виконання елементарної окомірної зйомки.</p> <p><i>Розрізняти</i> зображення земної поверхні на малюнку, плані, карті, глобусі, аерофотознімку та космічному знімку, картографічні проекції та спотворення.</p> <p><i>Користуватися</i> легендою карт, різними видами масштабу. <i>Визначати</i> на картах напрямки,</p>
1.4 Географічна оболонка та її складові			
1.4.1	Літосфера та рельєф	Внутрішня будова Землі. Поняття «літосфера», «літосферна плита». Внутрішні процеси в літосфері. Походження материків і океанів. Геологічне літочислення, геологічний вік. Типи земної кори та гірські породи і мінерали, що її складають. Корисні копалини. Вулкани та землетруси, райони їх поширення. Зовнішні сили, що змінюють земну поверхню. Форми земної поверхні: рівнини, гори і нагір'я. Особливості рельєфу річкових долин, озерних улоговин. Рельєф дна Світового океану. Острови та півострови. Розчленованість берегової лінії. Значення рельєфу в господарській діяльності людини	<p><i>Знати</i> внутрішню будову Землі, особливості руху літосферних плит, будову материкової та океанічної земної кори.</p> <p><i>Визначати</i> на карті сейсмічні пояси, різні форми поверхні суходолу та океанічного дна, їх географічне положення висоту і вік.</p> <p><i>Пояснювати</i> вплив внутрішніх і зовнішніх процесів літосфери на формування рельєфу, закономірності розміщення родовищ корисних копалин.</p>

1.4.2	Атмосфера та клімат	<p>Поняття «атмосфера». Межі та будова атмосфери. Сонячна радіація та її розподіл в атмосфері й на земній поверхні. Теплові пояси. Тиск атмосфери і його вимірювання. Рух повітря. Загальна циркуляція атмосфери. Постійні вітри. Циклони й антициклони. Сезонні та місцеві вітри. Вода в атмосфері. Вологість повітря. Хмари. Атмосферні опади та їх утворення. Розподіл опадів на поверхні земної кулі. Повітряні маси й атмосферні фронти. Поняття «клімат». Кліматичні пояси та області. Залежність клімату від широти місцевості, морських течій, близькості до морів, рельєфу, антропогенного впливу. Погода, добові та сезонні коливання її метеоелементів. Спостереження за погодою та її прогнозування. Вплив клімату та погоди на господарську діяльність</p>	<p><i>Знати</i> будову і склад атмосфери, кліматотвірні чинники. <i>Пояснювати</i> дію кліматотвірних чинників на формування типів клімату в теплових поясах. <i>Розрізняти</i> компоненти погоди та клімату, закономірності розподілу температури, атмосферного тиску й опадів на Землі; особливості атмосферної циркуляції та умови формування циклонів й антициклонів, постійні та сезонні вітри. <i>Аналізувати</i> взаємозв'язки між компонентами погоди та клімату та причини їхніх добових і річних змін, наслідки цих змін для природи і людини в різних кліматичних поясах та областях.</p> <p><i>Прогнозувати</i> погоду за описом місцевих ознак. <i>Оцінювати</i> вплив господарської діяльності людини на атмосферу та наслідки зміни клімату</p>
1.4.3	Гідросфера та води Світового океану і суходолу	<p>Поняття «гідросфера». Світовий кругообіг води. Світовий океан та його частини: океани, моря, затоки, протоки. Властивості води Світового океану та причини її неоднорідності. Водні маси. Рух води в Світовому океані. Морські течії. Підземні води. Характер залягання і властивості. Джерела. Річка та її частини. Річкові басейни. Живлення та режим річок. Озера, їх походження, властивості вод. Болота. Льодовики, багаторічна мерзлота. Штучні водойми. Використання Світового океану та вод суходолу в господарській діяльності людини</p>	<p><i>Знати</i> складові Світового океану та вод суходолу, властивості вод.</p> <p><i>Визначати</i> за картою географічне положення водних об'єктів, падіння, похил, витрати води в річці. <i>Розрізняти</i> водні маси за їхніми характеристиками. <i>Аналізувати</i> схему світового кругообігу води, роль Світового океану в географічній оболонці; причини та наслідки рухів води в океані, річці, залежність напрямку і характеру течії річок від рельєфу, особливості живлення і режиму вод суходолу. <i>Оцінювати</i> роль води в природі та господарській діяльності людини, її вплив на зміни, що відбуваються в гідросфері</p>

1.4.4	Біосфера та ґрунти	Поняття «біосфера», її складові та межі. Походження та поширення життя на Землі. Ґрунти, їхні властивості та відмінності. Рослинність суходолу і океану. Тваринний світ суходолу і океану. Вплив біосфери на інші оболонки. Вплив людини на біосферу	<p><i>Знати</i> поняття «біосфера», «ґрунт», межі та складові біосфери.</p> <p><i>Характеризувати</i> походження та поширення життя на Землі.</p> <p><i>Порівнювати</i> закономірності поширення ґрунтів і</p>
1.4.5	Географічна оболонка Загальні закономірності природи Землі	Поняття «географічна оболонка». Загальні закономірності географічної оболонки: цілісність, кругообіг речовин та енергії, ритмічність, комплексність. Зональні та азональні природні комплекси. Зміна природних комплексів під впливом господарської діяльності людей	<p><i>Знати</i> суттєві ознаки понять «географічна оболонка», «природний комплекс», «географічний пояс», «природна зона».</p> <p><i>Розрізняти характеристики</i> просторової організації географічної оболонки, компонентний склад природного комплексу.</p> <p><i>Виділяти</i> особливості географічних поясів і природних зон, висотних поясів.</p> <p><i>Порівнювати</i> складові елементи географічної природного комплексу на суходолі та в океані, наслідки взаємодії оболонок Землі. <i>Оцінювати</i> вплив загальних географічних закономірностей на життєдіяльність людини та людини на географічну оболонку</p>

2.1	Материки	<p>Поняття «материк» і «частина світу». Характеристика материків: Євразія, Північна Америка, Південна Америка, Африка, Австралія, Антарктида (за типовим планом: фізико-географічне положення; історія відкриття і дослідження; природні умови, природні ресурси, їхнє використання та охорона; великі природні регіони; населення і політична карта)</p>	<p><i>Знати</i> алгоритм характеристики географічного положення материків, приклади форм поверхні, типів клімату, внутрішніх вод, ґрунтів, рослинного та тваринного світу. <i>Визначати за описом</i> дослідження та освоєння частин світу, характерні риси природи материків, загальні риси населення, особливості розвитку господарства найбільших держав материків; <i>за картою</i> найбільші форми поверхні і корисні копалини, розміщення кліматичних поясів і областей на материках, розрізняти гідрологічні об'єкти. <i>Порівнювати</i> природні зони. <i>Оцінювати</i> основні екологічні проблеми материків та шляхи їх вирішення</p>
2.2	Океани	<p>Тихий, Атлантичний, Індійський, Північний Льодовий (фізико-географічне положення, дослідження, природні умови і ресурси, їх використання та охорона).</p>	<p><i>Знати</i> географічне положення, характерні риси природи океанів, зміст їх географічних досліджень. <i>Визначати</i> особливості рельєфу дна та характерні риси клімату, морських течій океанів. Порівнювати властивості водних мас різних частин Світового океану.</p> <p><i>Виділяти</i> своєрідність органічного світу, багатства океану, джерела й шляхи забруднення океанічних вод.</p> <p><i>Оцінювати</i> значення океанів для господарської діяльності людини, екологічні проблеми та міжнародне співробітництво у їх вирішенні</p>

III. Географія України

3.1 Україна та її географічні дослідження.			
3.1.1	Географічне положення, формування території України. Загальні відомості про Україну, географічне положення.	Формування території, сучасні розміри, адміністративно-територіальний поділ. Географічне положення, кордони. Місце України на політичній та економічній карті світу. Господарська оцінка економіко-географічного положення	<p><i>Знати</i> розміри держави, країни з якими Україна має кордони, як формувалася територія України, причини територіальних змін України в минулому та сучасний адміністративно-територіальний устрій.</p> <p><i>Аналізувати</i> фізико-географічне та економіко-географічне положення території України, його особливості в Європі та світі.</p> <p><i>Вміти</i> визначати координати крайніх точок, місцевий час у різних регіонах України, характеризувати поясний та літній час, узгоджувати київський час із часом в інших регіонах держави.</p>
3.1.2	Географічні дослідження		<p><i>Знати</i> видатних учених, дослідників території України. <i>Розрізняти</i> за характеристикою періоди географічного вивчення території України. <i>Аналізувати</i> роль географічних досліджень учених організацій, установ у пізнанні й розвитку власної держави та світу.</p> <p><i>Оцінювати</i> джерела географічної інформації про Україну</p>
3.2. Природні умови і ресурси України			
3.2.1	Рельєф, тектонічна, геологічна будова, мінеральні ресурси	Основні риси рельєфу: низовини, височини, гори. Тектонічна будова і тектонічні структури. Особливості геологічної будови території України. Геоморфологічна будова. Чинники виникнення несприятливих геологічних і геоморфологічних процесів та шляхи запобігання їм. Мінерально-сировинні ресурси. Закономірності поширення, характеристика та господарська оцінка паливних, рудних і нерудних корисних копалин	<p><i>Знати</i> основні орографічні одиниці України: низовини, височини, гірські системи; найвищі точки рівнинної частини, Українських Карпат і Кримських гір, найбільші гірські перевали, найбільші родовища корисних копалин України та їх розміщення на карті.</p> <p><i>Визначати</i> поняття «платформа», «щит», «плита», «область складчастості», взаємозв'язки між тектонічною, геологічною будовою та рельєфом, закономірності поширення гірських порід. <i>Розрізняти</i> за характеристиками геохронологію розвитку природи, несприятливі орографічні процеси</p>

			<p>на території України, наслідки їхньої дії.</p> <p><i>Аналізувати</i> тектонічну карту, умови утворення й закономірності поширення основних типів та дрібних форм рельєфу, приклади впливу господарської діяльності людини на рельєф..</p> <p><i>Порівнювати</i> особливості природних умов території України в різні геологічні ери.</p>
3.2.2	Кліматичні умови та ресурси	<p>Основні кліматотвірні чинники. Загальні риси клімату. Типи повітряних мас. Розподіл температури повітря і опадів на території України. Основні кліматичні показники. Сезонні особливості клімату. Причини виникнення і наслідки дії небезпечних метеорологічних явищ на території країни, їх поширення. Кліматичні ресурси. Прогноз погоди. Синоптична карта</p>	<p><i>Знати</i> основні кліматотвірні чинники та кліматичні показники.</p> <p><i>Аналізувати</i> розподіл по території та річний хід кліматичних показників і кліматичних ресурсів України. Причини виникнення і наслідки дії небезпечних метеорологічних явищ на території країни, їх поширення. <i>Давати</i> господарську оцінку кліматичним умовам і ресурсам України</p>
3.2.3	Внутрішні води та водні ресурси	<p>Загальні гідрологічні особливості території України. Поверхневі води, особливості їх формування і розподілу. Основні річкові басейни. Канали. Озера і водосховища. Підземні води. Болота, їх типи і поширення. Неприятливі гідрологічні явища і заходи запобігання їм. Водний баланс і водні ресурси України, шляхи їх раціонального використання і охорони</p>	<p><i>Знати</i> основні річкові системи, найбільші озера, канали та водосховища на території України, їх розміщення на карті. <i>Розрізняти за характеристиками</i> гідрологічні особливості річок, озер, боліт, водосховищ і підземних вод України, ресурси та екологічні проблеми поверхневих і підземних вод.</p> <p><i>Пояснювати</i> закономірності в розподілі поверхневих та підземних вод на території України, наслідки дії несприятливих процесів, викликаних водними об'єктами в Україні, та шляхи протистояння їм.</p> <p><i>Встановлювати зв'язок</i> гідрологічного режиму водних об'єктів з кліматичними умовами, геологічною будовою та рельєфом</p>

			<i>Аналізувати</i> показники водних ресурсів на території країни. <i>Оцінювати</i> проблеми забруднення та раціонального використання водних ресурсів України.
3.2.4	Ґрунти, рослинний покрив, тваринний світ	Ґрунтовий покрив. Умови ґрунтоутворення, властивості, основні генетичні типи ґрунтів, закономірності їх поширення. Карта ґрунтів України. Господарське використання ґрунтів. Земельні ресурси України. Охорона земельних ресурсів. Різноманітність видового складу рослинності, закономірності поширення рослинності. Рослинні комплекси лісів, степів, луків. Рослинні ресурси, їх охорона і відтворення. Зелена книга України. Різноманітність видового складу тварин. Фауністичний склад лісів, степів, луків, боліт, водойм, Українських Карпат і Кримських гір. Тваринні ресурси, заходи з їх охорони і відтворення. Червона книга України.	<i>Знати</i> генетичні типи ґрунтів в межах України, найпоширеніші види рослин та тварин. <i>Розрізняти</i> основні чинники ґрунтоутворення, розподіл земельних ресурсів по території України; основні типи рослинного покриву; видовий склад тварин, флористичні та фауністичні ресурси. <i>Оцінювати</i> земельні, рослинні і тваринні ресурси в Україні їх стан та використання.
3.3.	Природні комплекси України		
3.3.1	Природно-територіальні комплекси	Умови розвитку й характерні риси природних комплексів. Взаємодія чинників і компонентів ПТК. Ландшафти та їх класифікація. Фізико-географічне районування України, його наукове і практичне значення.	<i>Знати</i> одиниці фізико-географічного районування. <i>Розрізняти</i> особливості взаємодії компонентів природи в ландшафтах та їх класифікацію. <i>Аналізувати</i> схему фізико-географічного районування. <i>Оцінювати</i> наукове і практичне значення фізико-географічного районування території України
3.3.2	Природні комплекси рівнин	Мішані ліси. Лісостеп. Степ. Господарська характеристика природних комплексів, проблеми використання й охорони	<i>Знати</i> географічне положення і межі природних зон України, природоохоронні території в межах зон. <i>Розрізняти</i> особливості зон мішаних і широколистяних лісів, лісостепу та степу. <i>Аналізувати</i> взаємозв'язки між компонентами в

			межах кожної природної зони, розміщення їх на карті. <i>Порівнювати</i> зональні природні комплекси України за типовим планом.
3.3.3	Гірські природні комплекси	Українські Карпати. Кримські гори. Господарська характеристика природних комплексів, проблеми використання й охорони	<i>Знати</i> географічне положення Українських Карпат і Кримських гір та їхніх природних областей. <i>Розрізняти</i> особливості гірських природних комплексів України за типовим планом. <i>Аналізувати</i> причини відмінностей природних умов двох гірських систем, прояви несприятливих процесів і явищ; вплив природних умов на господарювання в горах, роль гірських районів України як рекреаційних комплексів
3.3.4	Природні комплекси морів	Чорне море. Азовське море. Господарська характеристика природних комплексів, проблеми використання й охорони	<i>Знати</i> розміри, глибину, елементи берегової лінії морів, що омивають територію України. <i>Розрізняти</i> природні умови Чорного й Азовського морів за типовим планом. <i>Порівнювати</i> природні ресурси морів.
3.4	Використання природних умов і ресурсів та їх охорона		
3.4.1	Геоecологічна ситуація	Геоecологічна ситуація. Основні забруднювачі навколишнього середовища. Вплив геоecологічної ситуації на населення	<i>Знати</i> поняття «геоecологічна ситуація», законодавчі акти що відображають екологічну ситуацію. <i>Аналізувати</i> зміну природних компонентів під впливом господарської діяльності людини та вплив геоecологічної ситуації на людину

3.4.2.	Використання й охорона природних умов і ресурсів	Класифікація природних ресурсів. Природоохоронні заходи. Законодавчі акти про природно-заповідний фонд. Категорії природно-заповідного фонду. Природоохоронні комплекси. Національна екологічна мережа. Моніторинг навколишнього середовища	<i>Знати</i> класифікацію природних ресурсів. <i>Розрізняти</i> основні природно-заповідні об'єкти та їх територіальну структуру. <i>Аналізувати</i> зміст і організацію моніторингу навколишнього середовища. <i>Оцінювати</i> шляхи використання й охорони природних умов і ресурсів, створення національної екомережі
3.5	Населення України		
3.5.1	Кількість, розміщення, статеві і вікова структури населення	Заселення території України. Кількість, розміщення, статеві і вікова структури населення. Територіальні чинники розміщення та густоти населення. Природні й економічні умови, які впливають на основні показники розміщення населення. Природний рух населення. Демографічна ситуація. Поняття «депопуляція». Економічна криза і демографічна політика. Міграція населення, її види та причини. Українська діаспора та причини її виникнення	<i>Знати</i> країни з найбільшою українською діаспорою. <i>Характеризувати</i> процес заселення території України в минулому. <i>Аналізувати</i> причини зміни кількості та нерівномірного розміщення населення в різні історичні періоди, міграції та їх види; карту густоти населення, діаграми статевої і вікової структури населення. <i>Визначати</i> зміст понять «природний приріст населення», «природний рух», «депопуляція», «еміграція», «імміграція», «діаспора». <i>Розраховувати</i> природний приріст, сальдо міграцій
3.5.2	Національний та етнічний склад населення	Національний склад населення. Етнографічні групи. Регіональні відмінності духовної культури населення (мова, релігії, звичаї)	<i>Знати</i> етнографічні групи населення в Україні. <i>Визначати на карті</i> розміщення корінних народів та національних меншин. <i>Аналізувати</i> особливості національного складу населення в різних регіонах України
3.5.3	Система розселення населення	Система розселення населення. Урбанізація та регіональні відмінності в її рівнях. Типи міських поселень. Функції міст і міські агломерації. Сільське розселення та його територіальні відмінності	<i>Знати</i> зміст понять: «місто», «село», «агломерація», «урбанізація», «субурбанізація», «система розселення». <i>Розрізняти</i> системи розселення населення та функції міст. <i>Аналізувати</i> причини змін у системі розселення населення.

3.5.4	Трудові ресурси, зайнятість населення	Трудові ресурси. Зайнятість населення у сфері матеріального виробництва та невиробничій сфері. Проблеми зайнятості та її географічні аспекти	<p><i>Знати</i> зміст понять «трудові ресурси», «економічно активне населення», «безробіття».</p> <p><i>Аналізувати</i> забезпеченість трудовими ресурсами різних регіонів України, їхній кількісний та якісний склад, структуру зайнятості.</p>
3.6 Господарство України			
3.6.1	Загальна характеристика господарства, економічний потенціал	Поняття «господарство» і формування національного господарського комплексу. Основні риси структури господарства. Міжгалузеві комплекси. Сучасні проблеми розвитку та територіальної організації господарства	<p><i>Знати</i> зміст понять «господарство», «галузь», «виробнича сфера», «невиробнича сфера», «міжгалузевий комплекс», «валовий внутрішній продукт», «валовий національний продукт», «національний доход».</p> <p><i>Розрізняти</i> форми суспільної організації виробництва. <i>Визначати</i> галузеву і територіальну структуру господарства.</p> <p><i>Аналізувати</i> показники економічного розвитку країни. <i>Оцінювати</i> зміни, що відбуваються в галузевій і територіальній структурі господарства України на</p>
3.6.2	Промисловість	Загальна характеристика розвитку ТА розміщення промисловості. Галузева структура, спеціалізація. Сучасні проблеми і перспективи розвитку та розміщення промисловості. Паливна промисловість та електроенергетика. Структура, місце і роль у господарському комплексі. Вугільна промисловість. Райони добування й використання вугілля, торфу. Проблеми і перспективи розвитку. Нафтова і газова промисловість. Основні райони нафто- і газовидобутку. Центри нафтопереробного виробництва. Електроенергетика, її структура, розвиток і розміщення основних типів електростанцій, ліній електропередач.	<p><i>Знати</i> галузевий склад, структуру галузей, найбільші підприємства, їх типи і проблеми функціонування. <i>Визначати</i> сировинну базу, принципи та фактори розміщення галузей.</p> <p><i>Аналізувати</i> статистичні дані розвитку галузей промисловості. <i>Визначати</i> за картою основні райони та найбільші центри галузей промисловості, схеми внутрішньогалузевих і міжгалузевих зв'язків.</p> <p><i>Оцінювати</i>, користуючись конкретними даними, значення галузей у господарстві України, задоволенні матеріальних і духовних потреб населення, конкурентоспроможність на внутрішньому і світовому ринках, наслідки впливу промисловості на</p>

		<p>Екологічні проблеми розвитку паливної промисловості та електроенергетики</p> <p>Металургійна промисловість. Структура, місце і роль у господарстві. Чинники розвитку та розміщення. Сировинна база. Географія чорної металургії. Кольорова металургія. Основні галузі та їх розміщення. Проблеми й перспективи розвитку металургійної промисловості</p> <p>Машинобудівна та металообробна промисловість. Значення, місце і роль у господарстві. Структура галузі і принципи розміщення окремих виробництв: важкого, сільськогосподарського, транспортного, електротехнічного та ін. Територіальна організація машинобудування. Проблеми і перспективи розвитку</p> <p>Хімічна промисловість. Значення, місце і роль галузі. Сировинна база. Галузева структура хімічної промисловості. Географія окремих виробництв хімічної промисловості. Проблеми і перспективи розвитку</p> <p>Лісова промисловість. Структура і значення. Лісове господарство (лісозаготівля). Деревообробка. Целюлозно-паперове та лісохімічне виробництво. Географія виробництв лісової промисловості, проблеми і перспективи розвитку</p> <p>Промисловість будівельних матеріалів. Структура і значення. Чинники розвитку і розміщення. Географія цементного виробництва</p> <p>Легка промисловість. Художні промисли. Структура, принципи розміщення і географія.</p> <p>Харчова промисловість. Галузева структура,</p>	
--	--	---	--

		і географія. Проблеми і перспективи розвитку	
3.6.3	Сільське господарство	Роль, місце і значення сільського господарства. Структура галузі та його основні ланки. Земельний фонд. Рослинництво. Зернові культури. Вирощування технічних культур, картоплі й овочів. Садівництво, ягідництво і виноградарство. Тваринництво. Агропромислові зони	<i>Знати</i> галузеву і територіальну структуру сільського господарства України, проблеми галузі. <i>Визначати</i> особливості розвитку рослинництва і тваринництва. <i>Аналізувати</i> карту сільськогосподарської спеціалізації, статистичні дані щодо динаміки
3.6.4	Соціальна сфера	Галузева структура, значення. Сфера послуг. Структура галузі. Рекреаційно-туристське господарство. Територіальна організація. Проблеми і перспективи розвитку галузі	<i>Знати</i> склад соціальної сфери. <i>Аналізувати</i> рівень розвитку окремих галузей соціальної сфери в різних областях України та їхні проблеми. <i>Оцінювати</i> , користуючись статистичними даними, вплив соціальної сфери на ефективність господарства та задоволення духовних і соціальних потреб населення
3.6.5	Транспорт і зв'язок	Роль і значення транспорту. Основні види транспорту, їх характеристики, особливості розміщення. Економічні зв'язки України з країнами світу	<i>Знати</i> основні види транспорту в Україні, зміст понять «транспортний комплекс», «транспортний вузол», «вантажобіг», «пасажиробіг». <i>Аналізувати</i> , користуючись статистичними даними, техніко-економічні особливості різних видів транспорту. <i>Визначати</i> за картою розміщення основних транспортних вузлів і найбільших магістралей
3.7	Економіко-географічні райони України		
3.7.1	Характеристика економічних районів	Географічний поділ праці й економічне районування. Донецький, Придніпровський, Столичний, Північно-Східний, Центральний,	<i>Знати</i> зміст поняття „економічний район“, економічні райони та їх склад. <i>Розрізняти</i> економічні райони по характеристиці за алгоритмом та їхньою спеціалізацією. <i>Аналізувати</i> причини й наслідки

		Причорноморський, Подільський, Північно-Західний, Карпатський райони (коротка економіко-географічна характеристика)	господарських відмінностей різних районів України
<i>IV. Економічна і соціальна географія світу</i>			
4.1	Сучасна політична карта світу	Етапи формування політичної карти світу. Типологія країн. Показники, що визначають рівень економічного розвитку країн. Форми правління й адміністративно-територіальний устрій країн. Політична карта Європи, Азії, Африки, Америки, Австралії й Океанії. Міжнародні організації	<p><i>Знати</i> зміст понять «країна», «держава», «залежна країна» та їх відмінності, етапи формування політичної карти світу, розміщення на карті держав світу та їхніх столиць. <i>Розрізнати</i> основні форми державного устрою та правління країн світу. <i>Аналізувати</i> особливості сучасної соціально-економічної типології та регіонального поділу країн світу.</p> <p><i>Оцінювати</i> політико-географічне положення країн, роль міжнародних організацій для узгодження діяльності громадських і державних структур різних країн</p>
4.2.	Населення	Кількість населення світу та його динаміка. Природний рух населення та його відтворення. Демографічна політика. Статевий і віковий склад населення. Етнічний (національний) склад населення. Найчисленніші народи і мовні сім'ї. Релігії народів світу. Нерівномірність розміщення населення на Землі. Процеси урбанізації. Міське і сільське населення світу. Агломерації, мегалополіси. Міграційні процеси. Трудові ресурси та зайнятість населення в різних сферах господарства країн та регіонів світу	<p><i>Знати</i> кількість населення світу і найбільших країн та його густоту в окремих регіонах, розміщення на карті найбільших мегалополісів світу.</p> <p><i>Розрізнати</i> сутність понять «демографічна політика», «демографічний вибух», «псевдоурбанізація», «рурбанізація», «плем'я», «етнос», «нація», «народ», «народність».</p> <p><i>Встановлювати</i> причини нерівномірного розміщення населення, типи відтворення населення, особливості вікового та статевого складу населення, напрями основних міграційних потоків, структуру зайнятості населення та відмінність її за регіонами. <i>Порівнювати</i> структуру зайнятості населення в основних сферах господарства країн та регіонах світу. <i>Аналізувати</i> за діаграмами та картографічними показниками населення світу, проблеми зайнятості</p>

4.3.	Географія світових природних ресурсів	Географічне середовище як сфера взаємодії суспільства і природи. Природні ресурси світу: мінеральні, водні, земельні, лісові, рекреаційні, Світового океану. Ресурсозабезпеченість і ресурсо-збереження	<i>Знати</i> класифікацію природних ресурсів. <i>Розрізняти</i> поняття «географічне середовище» та «навколишнє середовище», «антропосфера», «природокористування», «ресурсозабезпеченість». <i>Аналізувати</i> співвідношення ресурсозабезпеченості в окремих регіонах та країнах світу
4.4.	Світове господарство	<p>Світове господарство. Поняття «міжнародний географічний поділ праці», «світове господарство». Спеціалізація і кооперування, інтеграція країн світу. Світове господарство в період науково-технічної революції (НТР), основні риси</p> <p>НТР. Вплив НТР на галузеву структуру та розміщення господарства.</p> <p>Географія промисловості. Структура промисловості. Світова паливно-енергетична система. Географія вугільної, нафтової і газової промисловості. Електроенергетика світу. Чорна і кольорова металургія, основні райони розміщення металургійного виробництва. Машинобудування, його структура і географія основних галузей. Хімічна промисловість, лісова і деревообробна, легка, харчова промисловість.</p> <p>Географія сільського господарства. Галузева структура. Особливості розміщення галузей рослинництва і тваринництва. Географія транспорту. Значення і місце в світовому господарстві. Розвиток та розміщення найважливіших видів транспорту: залізничного, автомобільного, водного, повітряного.</p> <p>Міжнародні економічні зв'язки. Суть та основні форми економічного співробітництва. Міжнародний туризм та його різновиди</p>	<p><i>Знати</i> етапи формування світового господарства, зміст поняття «міжнародний географічний поділ праці», основні форми міжнародних економічних відносин.</p> <p><i>Розрізняти</i> основні райони розміщення провідних галузей промисловості; головні сільськогосподарські райони світу, транспортні система світу. <i>Визначати</i> вплив НТР на галузеву структуру та територіальну організацію виробництва. <i>Аналізувати</i> розміщення провідних галузей промисловості світу; наслідки економічних відносин між країнами та групами країн світу. <i>Оцінювати</i> значення транспорту для розвитку світового господарства, сучасні тенденції розвитку світового господарства та взаємовідносини між країнами</p>

4.5.	Глобальні проблеми людства	Виникнення і суть глобальних проблем людства. Найважливіші проблеми сучасності: демографічна, екологічна, енергетична, продовольча, бідності, війни і миру, освоєння ресурсів, Світового океану та шляхи їх розв'язання. Прояв глобальних проблем в Україні	<i>Знати</i> зміст поняття «глобальні проблеми людства». <i>Аналізувати</i> сутність, причини виникнення, особливості кожної з проблем та можливі шляхи їх розв'язання. <i>Оцінювати</i> наслідки прояву глобальних проблем на сучасному етапі розвитку суспільства, сталість розвитку (як стратегії людства ХХІ століття) в країнах з різним рівнем економіки
4.6.	Регіони та країни світу	<p>Економіко- і соціально - географічна характеристика регіонів та окремих держав (за типовим планом: економіко-географічне положення та його господарська оцінка; природні умови і ресурси; населення і трудові ресурси; особливості галузевої та регіональної структури господарства; промисловість та її структура; характеристика основних галузей сільського господарства; транспорт, основні його види та географія; зовнішньоекономічні зв'язки; регіональні відмінності)</p> <p>Загальна характеристика країн Європи.</p> <p>Країни Західної Європи. Німеччина. Великобританія. Франція. Італія. Країни Центральної та Східної Європи. Польща, Білорусь, Росія</p> <p>Загальна характеристика країн Азії.</p> <p>Японія. Індія. Китай. Туреччина.</p> <p>Країни Америки. США, Канада.</p> <p>Загальна характеристика країн Латинської Америки</p>	<p><i>Знати</i> склад регіону, особливості розміщення та формування населення країн та регіонів, урбанізаційні процеси.</p> <p><i>Визначати</i> галузеву структуру господарства країн певного регіону.</p> <p><i>Розпізнавати</i> країни за характеристикою по типовому алгоритму комплексної економіко-географічної характеристики країн.</p> <p>Робити висновки про причини економічного розвитку абоспаду різних регіонів та країн.</p> <p><i>Оцінювати</i> значення зв'язків України з державами - сусідами</p>

Навчально-методичне та інформаційне забезпечення дисципліни

1. Бейдик О.О., Падун М.М. Географія: посібник.- К.: Либідь, 1996. – 304 с.
2. В.М. Бойко, С.В. Міхелі. Географія материків і океанів: Підр. для 7 класу загальноосв. навч. закл.- Запоріжжя: Прем'єр, 2008.- 288 с.
3. Дітчук І.Л. Фізична географія України: Підр. для 8 класу загальноосв. навч. закл.- К.: Зодіак-ЕКО, 2007.- 256 с.
4. Довгань Г.Д. Географія: учбово-практичний довідник.- Х.:Ранок, 2011.-400 с.
5. Довгань Г.Д., Константинова Г.І., Костенко Л.В., Стадник О.Г. Географія: комплексне вид.: [посібник]. – К. : Літера ЛТД, 2014. – 336 с.
6. Довгань Г.Д. География. Полный курс: учебно-практический. справочник. Х. : Ранок, 2013
7. Гончаренко А.В., Зайончковский Ю.В. География: учеб. пособие для школьников, абитуриентов и студентов.- Х.: Парус, 2007.- 503 с.
8. Губарев В.К. Географія України: довідник школяра і студента.-Донецьк: БАО, 2007.- 414 с.
9. Масляк П.О. Економічна і соціальна географія України: Підр. для 9 класу загальноосв. навч. закл.- К.:Зодіак-ЕКО, 2006.-288 с.
10. О.Я.Скуратович. Загальна географія: Підр. для 6 класу загальноосв. навч. закл.- К.: Педагогічна преса, 2006.- 256 с.
11. Пестушко В.Ю. Географія: Підр. для 10 класу загальноосв. навч. закл.- К.: Генеза, 2010.- 304 с.
12. Садкіна В.І., Гончаренко О.В. Географія: Підр. для 9 класу загальноосв. навч. закл.- Х.: Оберіг, 2009.- 288 с.
14. Географія: комплексне вид.: [посібник]. – К.: Літера ЛТД, 2014. – 336 с.

Голова екзаменаційної комісії

О.С. Черемська